

100 ROKOV NEDOŽITÝCH NARODENÍN Václava Veselého

Začiatkom mája tohto roku uplynie 100 rokov od narodenia profesora Václava Veselého. Jedným slovom by som ho charakterizoval ako „širokospektrálny“. V plnom význame a rozsahu tohto slova. Bol mojím učiteľom, spolupracovníkom a priateľom. Vzdelaný, múdry, inteligentný, láskavý, milý, nadaný s hlbokými vedomosťami, aký učiteľ má byť. Ako svetlo inšpiroval nás mladých, zapáľoval pochodeň, ktorú sme niesli ďalej každý v svojom odbore. Vyžaroval charizmu, pôsobil jemnými spôsobmi. Svoj francúzsky šarm prejavoval podaním ruky pri každodennom stretnutí. Pýtal sa, bol veľmi zvedavý. Pri rozhovoroch s ním ste mali dojem, že vy ste ten najdôležitejší človek na svete. Vedel konverzovať a viesť dialóg.

Jazyky. Ovládal perfektne nemčinu, francúzštinu a angličtinu. Ráno, pri stretnutí s pánom Maštalirom hovorili po česky. S pani Kolárovou na chodbe sa pozdravili po francúzsky. S nami komunikoval krásnou slovenčinou. Bol veľmi sčítaný. Práve rečové nadanie mu umožnilo byť ďaleko pred nami. Využil takto získané poznatky, hlavne z anglosaskej literatúry nielen v prednáškach pre študentov, odborných konferenciách, ale na napísanie učebníc a monografií. Dodnes sú zlatým pokladom nielen pre našich študentov ale i pre nás. Učil som sa od neho správne formulovať myšlienky a transformovať ich do publikácií. Opravoval a povzbudzoval. Trpezlivosť mu nechýbala. Vyžadoval moderný štýl.

Ešte v jednom prípade využil svoje rečové nadanie a odborné skúsenosti technológa. Povedal mi o tom až ku koncu svojho života. Bol skromný. A v päťdesiatych rokoch ani nechcel o tom veľa hovoriť. Jednalo sa o Apolku po bombardovaní. Bola v troskách a mnoho zariadení demontovali a odviekli Nemci. Vedenie Apolky vyslalo do Nemecka skúseného technika Ing. Václava Veselého. Vďaka jeho vytrvalosti sa mu podarilo stretnúť s bývalým nemeckým riaditeľom Apolky Dr. Ing. Erhardom Willingom. Bol miľo prekvapený, keď sa dozvedel, že v Bratislave na neho nezanevreli, ba jeho správanie počas vojny oceňovali. Vďaka jeho informáciám bratislavská skupina expertov objavila veľa demontovanej techniky. Aj v tom je prínos profesora Veselého pre povojnový československý chemický priemysel.

Knihy. Pri písaní bol nenapodobiteľný, mal svoj štýl, krásny a čitateľný rukopis. Z cudzieho jazyka neprekladal celé vety, odstavce „do slova“, ale videl ich cez optiku svojho pohľadu. Zaviedol pomenovanie „ropa“ do českej a slovenskej odbornej literatúry. Tento výraz sa na Zemplíne už predtým používal. Stretol som sa s ním. Svoje knihy a monografie najskôr pretavoval cez skriptá. Študoval som už z jeho „Chémie a technológie ropy I“. Pri písaní CHTRP II. ma oslovil, pretože som sa pripravoval na doktorandské skúšky. Ponúkol mi, aby som študoval z rukopisu, ktorý bol vo forme kefových odtlačkov. Profesor Veselý práve redigoval text. Spýtal sa ma, či viem, čo je to „profesionálna slepota“. Text, ktorý čítal a opravoval už nevnímal. Poveril ma korektúrou textu a skontrolovaním registra.

Bolo pre mňa ctou, že pri príprave Petrochémie ma požiadal o spoluautorstvo. Mojm poslaním bola pyrolýza, srdce petrochémie. Mnoho mojich materiálov, tabuliek a grafov „premiestnil“ potom do iných kapitol. Pomáhal som mu najmä s obrázkami a grafmi od iných spoluautorov. Mnohokrát to boli len škie technologických zariadení. Spoločne sme ich logicky a zrozumiteľne transformovali do vhodnej formy a interpretovali na pauzák. V Petrochémii už dominovali chemicko-inžinierske aspekty pred reglementami. Z učebnice vyžaruje v každej kapitole termodynamika, mechanizmus, kinetika, katalyzátory, pracovné podmienky suroviny, teplota, tlak, reakčný čas, technická realizácia, reaktor, chladenie, spracovanie produktov, ekonomické aspekty, hygiena, ekológia a bezpečnosť. Predvídali sme vývoj, napríklad už v roku 1989 sme zaradili do Petrochémie katalytickú destiláciu,

proces na výrobu MTBE i riadenia procesov počítačmi. Petrochémia obsahuje aj princípy dnes už aktuálneho spracovania biomasy na žiadané a cenné biochemikálie.

Ľudia. Vďaka profesorovi Veselému som sa zoznámil s mnohými osobnosťami z výskumu, vývoja a technologickej praxe doma i v zahraničí. Mal na nich kontakty a osobne sa s nimi poznal. V roku 1964, ako študenta 4. ročníka ma zobral na Konferenciu o rope. Predstavil ma Ing. Hraboveckému zo závodného výskumu v Dimitrovke. A za chvíľu bola téma mojej diplomovej práce na svete „Príprava a vlastnosti dialkylditiofosforečnanov Zn“. Recenziu diplomovky robil profesor S. Landa, ktorý sa pravidelne zúčastňoval na štátniciach. Stretol som sa s ním prvýkrát, živo sa zaujímal o dosiahnuté výsledky. Odporučil mi ísť na vedeckú aspirantúru. Medzi veľmi blízkych kolegov a spolupracovníkov profesora Veselého patrila Ing. Václav Štěpina. Pamätám si, že na konferenciách o rope medzi ním a Ing. Michalom Maťašom, riaditeľom VÚRUP-u, veľmi často prebiehali búrlivé diskusie, ktoré diplomaticky ukončieval práve profesor. Ďalším milým spolupracovníkom bol docent Rudolf Kubička z V ÚCHVU Litvínov. Rád chodil na Slovensko, často navštevoval katedru. Bol dlhoročným riaditeľom výskumného ústavu. Veľmi úzke kontakty sme udržiavali s docentom Otom Weiserom a akademikom Jirkom Mosteckým z VŠCHT v Prahe. Medzi našich spoločných priateľov a spolupracovníkov patrila a ešte patrí dodnes profesor Vendelín Macho, dlhoročný riaditeľ VÚP z Novák. V štátnicovej komisii organickú chémiu skúšal Ing. Rudolf Šebík z VÚRUP-u.

Profesor H. Luther z Technickej univerzity v Claustale nás deviatich v roku 1968 pozval na študijnno-exkurzný pobyt do západného Nemecka. Prvýkrát sme mali možnosť navštíviť krajinu na Západe, porovnať rozdiely medzi kapitalizmom a socializmom. Moje dojmy boli tak presvedčivé a jednoznačné. Vrátil som sa s nádejou. Na fakulte sme mali prvý plynový chromatograf. Pri tejto príležitosti nás v roku 1967 navštívil profesor A. I. M. Keulemans, otec plynovej chromatografie z Holandska. Následne ma v roku 1976 profesor Veselý vyslal do Eindhoven University of Technology ako postdoka na polročný študijný pobyt. Pre porovnanie, tam mali nie jeden, ale vyše 100 chromatografov.

Pyrolýza. Na vytvorenie vedeckej školy nestačí chcieť. Musíte mať uznanie dosiahnutých výsledkov doma i v zahraničí. Musíte byť originálni. Musia si Vás v literatúre nájsť, musia Vás citovať. Vybuodovali sme spoločne laboratórium pyrolýzy. V roku 1989 som obhájil doktorskú dizertačnú prácu. V laboratóriu pyrolýzy vypracovalo 9 doktorandov svoje dizertačné práce, 75 študentov svoje diplomové práce a bakalárske projekty. Zo 46 patentov sme s profesorom Veselým spoločne vytvorili 19. Spoločne sme odpublikovali v domácich a zahraničných časopisoch 18 prác. Medzi špičkové patria tie, ktoré sme publikovali v Industrial Engineering Chemistry, Product Research Development. Patrili medzi publikácie s najväčším citačným indexom. Rukopisy z IEC posudzovali profesori Billy L. Crynes zo School of Chemical Engineering Oklahoma State University a Charles D. Hurd. Práve profesor Hurd patrila ešte medzi spolupracovníkov F.O.Ricea, tvorcu radikálovej teórie štiepenia uhľovodíkov.

S prvými výsledkami prišli želania a pozvania. Z Vysokej školy chemickotechnologickej z Prahy sa na nás obrátil docent Oto Weiser, školiteľ Ing. J. Lederera a Ing. A. Soukupa, či by jeho doktorandi si mohli vypracovať dizertačné práce v laboratóriu pyrolýzy na SVŠT. Tak sa aj stalo.

Od roku 1978 sme sa pravidelne zúčastňovali na Petrochemických sympóziách v Prahe (1978), Lipsku (1980), M. Lázňach (1982), Balatonfürede (1980) a v Kozubniku (1988). Plenárnou prednáškou sme za Československo vystúpili na Sympóziu poriadanom EK Organizácie spojených národov v septembri 1982 v Prahe.

Veda vyžaduje medzinárodnú konfrontáciu. Tak tomu bolo v spolupráci s Eindhoven University of Technology, kde som odišiel na pozvanie Profesora Keulemansa. Chceli sme vedieť do akej miery elučné retenčné indexy zo štandardov sú v súhlase so vzorkami z pyrolýzy individuálnych uhľovodíkov (heptán, metylcyklohexán) a primárneho benzínu. Priniesol som naše vzorky, dostal som k dispozícii plynové chromatografy, hmotnostný spektrometer a spolupracovníkov : C. Cramersa, J. Rijksa a P. Leclercqa. Tak sme začali

spoluprácu s európskym špičkovým pracoviskom v oblasti analýzy pyrolýznych produktov. Súhlas retenčných údajov bol vynikajúci.

Medzi popredné pracoviská v oblasti pyrolýzy uhľovodíkov patrila v tom čase Zentral Institut für Organische Chemie v Berlíne. Akademik S. Nowak, prezident inštitútu, sa na nás obrátil so žiadosťou o spoluprácu. Za tým účelom naše pracovisko navštívili : profesor G. Zimmermann, Dr. H. Günshel, Dr. G. Bach a Dr. D. F. Kopinke. Následne sme my navštívili centrá pyrolýzy na akademickej pôde v Berlíne a v Lipsku.

Z ďalekej Číny sa o dosiahnuté výsledky z oblasti pyrolýzy uhľovodíkov zaujímali pracovníci akadémie vied (HEBEI Academy of Science) v Shijiazhuangu. Profesor a prezident Hebei Academy of Science Zou Renjun navštívil naše laboratórium pyrolýzy v roku 1987.

Taká bola moja spolupráca s profesorom Václavom Veselým. Dodnes žije v mojich spomienkach. Verím, že aj mnohí ďalší si na neho s láskou a úctou spomenú v deň, keď sa narodil pred 100 rokmi, 6.5.1911. Bol to predseda náš profesor.

Martin Bajus

